

Tavoiteohjelma

IKÄYSTÄVÄLLISEEN SUOMEEN

Eläkeläiset ry:n tavoitteena on yhteiskunta, jossa ikäihmiset voivat hyvin ja jossa toteutuu sukupolvien ja väestöryhmien välinen oikeudenmukaisuus. Hyvinvointia luodaan vakaalla ja ennustettavalla politiikalla yhdessä sopien. Keskeistä on riittävä toimeentulo, laadukkaat palvelut sekä kaikkien osallisuus ja yhdenvertaisuus. Tavoiteohjelma toimii tukena järjestön ja sen jäsenistön tekemälle vaikuttamistyölle.

1. ELÄKELÄISILLE TURVATTU JA HYVÄ ELÄMÄ

Enemmistö eläkeläisistä on pieni- tai keskituloisia. Pienituloisimpia ovat takuueläkkeen saajat ja pääasiassa kansaneläkkeen varassa elävät. Myös työeläke voi jäädä pieneksi esimerkiksi matalapalkka-aloilla työskennelleillä, pätkätöitä tehneillä, varhain työkyvyttömyyseläkkeelle joutuneilla, lapsia kotona hoitaneilla sekä monilla maahanmuuttajilla, itsensä työllistäjillä, pienyrittäjillä ja luovien alojen työntekijöillä.

Pieni- ja keskituloisten eläkeläisten toimeentuloa vaikeuttavat myös hintojen nousu, korkeat asumiskulut sekä palvelumaksut ja sairastamisen kulut. Köyhyysriskissä ovat etenkin yksinasuvat ja iäkkäimmät naiset.

Pieniä ja keskisuuria eläkkeitä korotettava

- Pienimpiä eläkkeitä tulee korottaa kansaneläkkeen ja takuueläkkeen tasokorotuksella ja lieventämällä työeläkkeen kansaneläkettä pienentävää vaikutusta.
- Eläkkeiden ostovoima on turvattava indeksikorotuksilla vuosittain ja tarvittaessa puolivuositain.
- Eläkkeitä ei tule leikata indeksijarrulla tai automaattisella vakautusjärjestelmällä. Eläkkeiden taso ei saa riippua suhdannevaihteluista.
- Pieni- ja keskituloisten eläkeläisten verotusta ei saa kiristää. Eläketulon vero- ja maksurasitus ei myöskään saa olla pieni- ja keskituloisilla eläkeläisillä työtulon vero- ja maksurasitusta korkeampaa.
- Pienituloisille on luotava kotitalousvähennystä vastaava euromääräinen kotitalousavustus.
- Pienituloisten eläkeläisten toimeentuloa on parannettava poistamalla kansaneläkkeen puoliso vähennys.
- Eläkkeen varhennusvähennys ei saa vaikuttaa takuueläkkeen määrään vanhuuseläkeiän täyttymisen jälkeen.
- Eläkejärjestelmän oikeutus edellyttää sukupolvien välistä solidaarisuutta. Tulevia eläkkeitä ei saa leikata heikentämällä palkattomien jaksojen eläkekertymiä tai alkueläkkeen laskentaa.

Tarvitaan eläkeläisköyhyiden torjuntaohjelma

- Eläkkeensaajan asumistuki säilytettävä ja enimmäisasumismenojen ylärajoja on nostettava vähintään vuokrien ja elinkustannusten nousua vastaavasti.
- Kunnille on säädettävä velvollisuus huolehtia riittävästä kohtuuhintaisesta esteettömästä asumisesta.
- Julkisten palveluiden palvelumaksujen on oltava kohtuullisia tai maksuttomia.
- Perustarpeisiin kuuluvien kustannusten (sähkö, vesi, internet) tulee pysyä sellaisina, että pienituloisetkin kykenevät ne kattamaan.
- Etuuskien vajaakäyttöä on vähennettävä toteuttamalla kattava etuusehdotus, verottajan antaman veroehdotuksen tapaan.
- Työuraeläkkeen ehtoja on muutettava, jotta entistä useammalla on siihen oikeus kuluttavan työuran jälkeen.

- Eläkkeellä tehdyn työnteon kannustavuutta lisätään korottamalla eläkevähennystä. Eläkkeellä tehdyn palkkatyön kerryttämä parannus eläkkeeseen on tehtävä vuosittain.
- Nykyistä suuremman osan omaishoitotyötä tekevästä on päästävä sopimuksen piiriin. Sopimusomaishoitajien asemaa on parannettava korottamalla hoitopalkkiota sekä kehittämällä omaishoidon tukea, kuten vapaita, terveystarkastuksia ja koulutusta.

2. RIITTÄVÄT JA KOHTUUHINTAISET SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT

Vanhuspalvelulain ja sitä tukevan laatusuosituksen täysimääräinen toteuttaminen on turvattava valtion talousarviossa. Sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus on turvattava asuinpaikasta riippumatta. Palveluiden ja asiointin digitalisointi, palvelumaksut tai liikkumisen hinta eivät saa muodostua esteeksi hoitoon pääsulle. Eläkeläiset otetaan mukaan palvelujen suunnitteluun ja arviointiin. Viime vuosina tapahtuneen elinajanodotteen laskun syyt on selvitettävä.

Saavutettavat palvelut kaikille:

- Hoitoon pääsy on varmistettava. Sosiaali- ja terveyspalveluiden tulee olla saavutettavissa koko Suomessa kohtuullisten liikenneyhteyksien, ajan ja hinnan puolesta. Fyysisiä ja digitaalisia palveluita on täydennettävä puhelinpalveluilla sekä helposti saavutettavilla liikkuvilla palveluilla.
- Riittäväillä lähipalveluilla turvataan ihmisten hakeutuminen ajoissa hoitoon ja hoivaan, sekä varhainen kuntoutus.
- Hyvinvointialueiden riittävä oma henkilöstö varmistetaan parantamalla työn houkuttelevuutta työehtoja ja palkkoja kohentamalla sekä lisäämällä sote-alan koulutuspaikkoja.
- Lainsäädännöllä on estettävä ylihintaiset hankinnat yksityisiltä ja rajoitettava vuokratyön käyttöä. Tilaajan on määriteltävä ostopalveluiden hinta ja laatu.
- Omatiimimalli on hyvä keino tukea erityisesti paljon terveyspalveluja käyttäviä vanhuksia.
- On etsittävä keinoja vapauttaa työterveyshuollosta henkilökuntaa vahvistamaan julkisia peruspalveluita.
- Vanhus- tai aikuisneuvola on hyvä tapa järjestää vanhuspalvelulain edellyttämä neuvontapalvelu sekä ennalta ehkäisevä sosiaali- ja terveyspalvelu ns. yhden luokun periaatteen mukaisesti. Varhainen tuki tulee käynnistää kaikkien terveystarkastuksella 65 ikävuodesta lähtien.
- Ympärivuorokautinen hoiva on taattava kaikille sitä tarvitseville. Vanhuksia ei saa jättää heitteille korvaamalla välttämätöntä hoivaa näennäisellä kotihoidolla tai yhteisöllisellä asumisella.
- Vanhuspalveluita valvovien viranomaisten resursseja ja toimivaltuuksia on lisättävä.
- Palveluissa ja sote-alan koulutuksessa on otettava huomioon ikäihmisten moninaisuus ja yksilölliset tarpeet: parisuhdetilanne, kieli-, kulttuuri-, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt.
- Päätäjillä tulee olla kattava ja ajantasainen tieto myös ulkoistettujen palvelujen toiminnasta ja laadusta.
- Julkisissa palveluhankinnoissa tulee hinnan ohella painottaa laatutekijöitä, kuten kotimaista työllisyyttä tukevaa laadukasta lähiruokaa.

Terveydenhuollon maksut kohtuullisiksi:

- Terveyskeskuksen käyntimaksut tulee poistaa. Myös suun perushoidon tulee olla maksutonta.
- Terveyspalvelut, lääkkeet ja matkakulut on saatava yhtenäisen maksukaton piiriin. Maksukaton tulee olla korkeintaan yhden kuukauden takuueläkkeen suuruinen.
- Kotipalveluista perittäviä maksuja on alennettava ja kotipalveluiden asiakasmaksujen tulorajaa tulee korottaa vähintään EU:n määrittelemälle pienituloisuusrajalle. Hyvinvointialueiden on tiedotettava aktiivisesti mahdollisuudesta alennettuun maksuun.
- Lääkekorvauksen alkuomavastuusta on luovuttava. Pitkäaikaissairauksien, kuten diabeteksen lääkkeet ja hoidon apuvälineet on korvattava kokonaan.

3. IKÄYSTÄVÄLLINEN YHTEISKUNTA

Kunnilla on tärkeä tehtävä asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. Iäkkäiden ihmisten yksinäisyyttä on ehkäistävä, ja edistettävä yhteiskuntaa, johon eivät kuulu lähisuhde- ja muu väkivalta, päihdeongelmat, tai yksinäisten vanhusten huijaaminen ja hyväksikäyttö. Ikäsyrajintää ei tule hyväksyä.

Elinympäristössä on huomioitava asukkaiden toimintakyky. Ympäristön esteettömyys, turvallisuus, käveltävyys ja liikennejärjestelyt ovat tärkeitä. Tarvitaan monipuolisia yksilöllisiä asumisratkaisuja, kuten vanhuksille tarkoitettuja asumisoikeusasuntoja, seniori- tai palvelutaloja, ryhmäkoteja, tai näiden välimuotoja. Palvelu- tai monisukupolvikortteliratkaisut sisältävät erilaisia asumisen ja hoivan yhdistelmiä sekä yhteisöllisyyttä tukevia yhteistiloja. Kunta voi halutessaan liittyä maailman terveysjärjestö WHO:n ikäystävällisten kuntien verkostoon.

Elinympäristö ja asuminen ikäystävälliseksi:

- Vanhuksia ei saa asuntopolitiikalla eristää muista ihmisistä. Palveluasuminen tulee sijoittaa muun asuntokannan yhteyteen. Uudet asunnot ja asuinalueet tulee suunnitella esteettömiksi ja monisukupolvisiksi.
- Asuntojen korjaamista esteettömiksi tulee neuvoa ja tukea korjausavustuksin. Ikääntymisen vuoksi muuttamaan joutuvien asunnon vaihtoa on helpotettava.
- Iäkkäiden asumisessa on huomioitava terveysriskit, kuten ilman epäpuhtaudet ja ilmastomuutoksen aikaansaamat lämpötilan vaihtelut. Rakennusmääräyksiin ja asumisterveysohjeisiin tulee saada nykyistä tiukemmat ylä- ja alarajat sisäilman lämpötilalle.
- Ikäystävälliseen ja turvalliseen elinympäristöön kuuluvat kävelyä suosivat liikennematkat, yhteisöllisyys, hyvä valaistus, reittien talvikunnossapito ja riittävät levähdys- ja virkistysmahdollisuudet.
- Ikäihmisillä on oltava oikeus ulkoiluun riippumatta siitä, asuvatko he kotona vai asumispalveluiden piirissä. Toimintakyvyltään heikentyneiden tai muistisairaiden liikkumista on tuettava liikennejärjestelyin ja opastein.
- Muistisairaille on perustettava muistikyliä.
- Yhteiset vihervälit ja ulkoliikuntapaikat ovat luontevia monisukupolvisen kohtaamisen paikkoja. Iäkkäiden pääsy lähiluontoon on turvattava.
- Kuntien tulee tarjota kohtuuhintaisia tai maksuttomia kulttuuri- ja liikuntapalveluja sekä kuljetuspalveluita.
- Ikääntyvien vapaaehtoistoimintaa kouluissa ja päiväkodeissa tulee edistää.
- Maksuton tai edullinen ja riittävän kattava joukkoliikenne hyödyttää erityisesti ikäihmisiä.
- Vapaata sivistystyötä on vahvistettava ikääntyvien omaehtoisen opiskelun tukemiseksi.

Eläkeläiset vahvasti mukaan päätöksentekoon

- Kaikessa päätöksenteossa on arvioitava ja otettava huomioon niiden vaikutukset ikääntyneisiin.
- Vanhusneuvostojen asemaa on vahvistettava. Niiden vaikutusvalta on turvattava jo asioiden valmisteluvaiheessa ja niiden jäsenillä on oltava osallistumisoikeus lautakuntien työskentelyyn nuorisovaltuustojen tapaan. Vanhusneuvostoihin tulee nimetä alueella toimivien merkittävien eläkeläisjärjestöjen edustajat, jolloin niillä on suora yhteys kansalaisyhteiskuntaan.
- Kuntien vanhusneuvostoille on annettava merkittävä rooli päätöksenteossa ja asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä.
- Kuntien ja hyvinvointialueiden toiminta-avustuksilla sekä esteettömillä ja maksuttomilla toimitiloilla edistetään kansalaistoimintaa.
- Kansalaisjärjestöille on oltava tarjolla edullisia pankkipalveluita.

- Valtakunnallinen vanhusneuvosto tukee vanhusasiavaltuutetun työtä ja vahvistaa ikäväestön ääntä ja oikeusturvaa.
- Viranomaisten käyttämän kielen on oltava selkeää ja ymmärrettävää kaikkialla yhteiskunnassa.

4. YHDENVERTAINEN IKÄÄNTYMINEN

Taustoista, iästä, toimintakyvystä tai muista lähtökohdista huolimatta kaikki iäkkäät ovat yhdenvertaisia ja oikeutettuja saamaan palveluja. Ikäsyriintä tulee tunnistaa eikä sitä tule hyväksyä. Digitalisaation mukanaan tuomat ongelmat koskettavat kaikkia: eri ikäpolvien ihmisiä, sekä enemmistöä että vähemmistöjä. Kieli- ja kulttuurivähemmistöjen ohella moninaisuutta lisäävät erilaiset vammaisryhmät sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt. Iäkkäiden kohtaamiin haasteisiin on kiinnitetty huomiota myös YK:n ihmisoikeusneuvoston raportissa.

Ikääntyneiden moninaisuus huomioon

- Ikäväestön moninaisuus on huomioitava kunnan ja hyvinvointialueen asiakirjoissa, kuten vanhuspalvelujen strategiassa, hyvinvointikertomuksessa, kotouttamissuunnitelmassa ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa.
- Järjestöjen rooli ja mahdollisuudet muualta tulleiden ikääntyneiden kotouttajana pitää ottaa huomioon.
- Kieli- ja kulttuurivähemmistöjen ja eri sukupuolten tarpeet ja lähtökohdat on otettava palveluissa huomioon.
- Vanhuspalveluihin on nimettävä vähemmistökysymysten vastuhenkilö, esimerkiksi vanhusasiavaltuutetun toimistolle.
- Ikääntyneille vieraskielisille on tarjottava mahdollisuus suomen tai ruotsin kielen opiskeluun.
- Ikääntyneiden oikeuksien edistämiseksi tarvitaan Euroopan unionille ikäohjelma (Age Equality Strategy) ja YK:ssa ikääntyneiden oikeuksien sopimus.

Digitalisaatio ei saa syrjäyttää ihmisiä

- Digitaalisen palvelun rinnalla on aina oltava mahdollisuus ei-digitaaliseen palveluun. Digitalisoinnin aikaansaamat säästöt tulee suunnata ihmiskontaktien lisäämiseen niitä tarvitseville.
- Digilaitteiden ja -palveluiden käytön opastus ja neuvonta tulee ottaa pysyväksi osaksi kuntien järjestämiä palveluita, esimerkiksi kirjastoissa.
- Julkisten digitaalisten palveluiden tulee olla kaikilla laitteilla toimivia ja helppokäyttöisiä sekä saavutettavia. Niitä kehitettäessä ja uudistettaessa tulee ikääntyneet ottaa mukaan suunnitteluun ja testaamiseen.
- Katvealueille on saatava toimivat yhteydet kohtuuhintaan.
- Ihmisillä tulee olla oikeus saada ajoissa terveydentilansa edellyttämiä digitaalisia apuvälineitä.
- Epäeettistä markkinointia puhelin-, digitaalisessa-, ja ovelta ovelle myynnissä on rajoitettava lainsäädännöllä, soitonesteillä ja edellyttämällä kalliimmista ostoista kirjallista vahvistusta. Ikääntyneiden oikeutta yksityisyyteen ja tietoturvaan on suojattava.
- Toimivat peruspankipalvelut ja mahdollisuus kasvokkaiseen asiointiin on turvattava koko maassa. Käteisen rahan käyttöön on oltava oikeus.
- Nettikuulemisen lisäksi tarvitaan avoimia kuntalaiskeskusteluja ja kuulemistilaisuuksia sekä kyselyitä. Päätöksentekijöiden tulee tarvittaessa jalkautua alentuneen toimintakyvyn omaavien vanhusten luo.
- Digitaalisten palveluiden lisäksi on tarjottava myös mahdollisuus kasvokkaiseen palveluun.